

Inimkaubitsemine ja prostitutsioon

ETTEKANNE KOOLITUSEL INIMKAUBANDUSE ENNETAMINE- KOOLITUS ÕPETAJATELE NOORSOOTÖÖTAJATELE JA KUTSENÕUSTAJATELE

Marion Pajumets
Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus

Mis eristab inimkaubitsemist ja prostitutsiooni?

A) Inimkaubitsemine kui prostitutsioonist laiem nähtus.

Inimestega kaubitsetakse muudelgi eesmärkidel peale nende haaramise sekstööstusesse.

Jüri Kalikov, Naiste ja tüdrukutega kaubitsemise vastase projekti STOP 2 koordinaator, kasutab järgnevat inimkaubitsemise liikide eristust:

- Värbamine prostituutideks
- Värbamine majahoidjateks, koristajateks, lapsehoidjateks jne
- Värbamine striptiisitarideks, tantsijannadeks, saatjannadeks (eskort-teenus) jne
- Värbamine abieluks, mis määrab naise töö- või seksorja taolisesse positsiooni (Kalikov 2002).

Siia tuleb lisada:

- Värbamine organidoonoriteks
- Värbamine, et panna värvatu kerjama
- Laste värbamine lapsendamiseks (Miko 2002).

Siin tuleb rõhutada, et kuigi inimkaubitsemisel on palju alaliike värvatakse pooled, kui mitte enamad ohvritest tööle sekstööstusesse, suurem osa neist prostituutideks (Ibid 2002).

Siit järeldub, et inimkaubitsemine on küll prostitutsioonist laiem fenomen, kuid selle peamine tuluallikas on siiski prostitutsioon.

B) Diskussioon prostitutsioonis osalemise vabatahtliku iseloomu ning inimkaubitsemise pealesunnitud olemuse üle

Siin võib jämedalt eristada kaht mõttesuunda või koolkonda:

1) Esimene neist on ratsionaalne koolkond, mille liikmed eristavad vabatahtlikku prostitutsiooni sunnitud prostitutsioonist ehk teadlikku prostitueerimist ning inimkaubitsemise ohvriks sattumise tõttu oma keha müümist.

Ratsionaalse perspektiivi esindajad leiavad, et prostituudid on teinud oma mõistusliku valiku, valinud endale elukutse ning teavad, mis sellega kaasneb. 'Vaba valik', 'elukutse' ning 'seks-töö' on prostitutsiooni kohta kasutatavad terminid, mis aitavad seda näidata normaalse nähtusena.

Seevastu inimkaubitsemisesse haaratud naised ja lapsed, kes leiavad end sekstöööstuses peavad ratsionaalse koolkonna esindajad kurjategijate ohvriteks.

Ratsionaalse perspektiivi esindajad toetavad inimkaubitsemise kitsamat definitsiooni, mille järgi teadlikult prostitutsiooni kasuks otsustanud naised ei kuulu ohvrite hulka.

2) Paljud naisorganisatsioonid ning mittetulundusühingud vastanduvad prostitutsiooni ratsionaliseerimisele ning esindavad inimõiguste vaatenurka. Nad ei nõustu suhtumisega, et prostitutsioon on vabatahtlikult valitud amet nagu iga teine. Inimõiguslased toonitavad, et ülimalt vähesed naised müüvad oma keha vabatahtlikult. Leitakse, et teadlikult prostituutideks läinud naised ei tee seda mitte oma vabast tahtest või mõnu pärast, vaid on sundolukorras (majanduslik kitsikus) ning on seetõttu ohvrid. Rõhutatakse, et prostitueerimine kui selline, vaatamata sellele, kas seda tehakse niiöelda vabatahtlikult või sunniviisiliselt, on vastuolus inimväärikusega ning hõlmab inimõiguste rikkumist. Inimõiguslased toonitavad, et kuna vägivald, võlakohustused, väljapressimine, liikumisvabaduse piiramine, pettus on prostituutide jaoks igapäevaelu osad rikutakse inimõigusi mitmekülgset.

Inimõiguslased pooldavad laiemat inimkaubitsemise definitsiooni, mille kohaselt prostitutsioon juba olemuselt alati inimkaubitsemine.

Mis seob inimkaubitsemist ja prostitutsiooni?

A) Eksploateerijate sooline kuuluvus

Inimkaubitsemise teenust vahendavad kõige sagedamini isikud ja grupid, kellel on konkreetsetes ühiskonnas võimupositsioon. Sama käib inimkaubitsemise teenuse tarbijate või ostjate kohta. Tegu on valdavalt meessoost esindajatega.

B) Eksploateeritavate sooline, etniline ja majanduslik kuuluvus

Ülekaalukalt tegelevad prostitutsiooniga naised ja lapsed, hoopis harvem mehed, ning peaaegu mitte kunagi Lääne heaoluühiskondade meeskodanikud.

Miks satuvad töö- ning seksiorjades ja prostituutideks eelkõige vaeste riikide, see hulgas endiste sotsialismaade neiud ja naised?

Põhjused:

Tööpuudus

Eestis nagu teisteski postsotsialistlikes riikides on tööpuudus iseseisvuse aastatel kiiresti kasvanud. Kuuendik Eesti noortest on töötud.

Sünnitusealistel naistel on raske tööd leida, sest tööandjad võivad oletada, et selle grupi esindajate palkamisega kaasneb palju tüütusi: raseduspuhkuse võtmine, seejärel laste haigused.

Kuigi seadus käsib tööandjatel säilitada oma töötajatele raseduspuhkuse ajal töökoht, ei pruugi tööandjad seadusest kinni pidada, eriti kui naine ei tunne seadust ega oska oma õiguste täitmist ning enda tööle ennistamist nõuda.

Äraelamist takistav palk formaalses töösektoris

Naised on koondunud peamiselt tööaladele, mis ei ole ühiskonnas eriti prestiizhikad ning kus on madalamad palgad (Vöörmann 2000:51). Madalapalgalisse sektorisse kuuluvad näiteks: meditsiiniõed, õpetajad, müüjannad, raamatukogutöötajad, üliõpilased jne.

Reeglina teenivad naised ka samaväärset tööd tehes vähem kui mehed. Eestis moodustab naiste palk võrdse hariduse ning töö-ülesannete korral keskmiselt 72% meeste keskmisest palgast (Vöörmann 2000:51).

Kokkuvõttes on tegu vaesuse koondumisega naiste kätte ehk vaesuse feminiseerumisega.

Naised ei tea oma õigusi ega inimõigusi ning ei oska end kaitsta

Ebapiisavad kriminaalkaristused inimkaubitsemise eest

Mitmetes riikides, ka Eestis, puudub spetsiaalne inimkaubitsemise vastane seadus. Leedu, Läti, ka Ukraina on Eestist selles osas ette jõudnud. Kuid ka Lätis saab kohus määrata inimkaubitsemise eest suhteliselt lühikese (nelja aastase) vanglakaristuse. Illegaalse narko- ning relvakaubanduse eest määratakse märksa suuremaid karistusi kui inimestega kaubitsemise eest (Miko 2002).

Riigi huvipuudust inimkaubitsemise ja prostitutsiooni tõkestamise vastu kajastab lisaks seadusandlike vahendite puudumisele ka tõsiasi, et Eesti riik ei senini ole algatanud prostitutsiooni või naistega kaubitsemise vastaseid programme või projekte (Kalikov 2002).

Patriarhaalne kultuur

Ühiskondades, kus mehed on harjunud naisi omama ja nende eest otsustama, võib tekkida olukord, kus tugevama õigusega otsustatakse et naise keha on kasulik ning õige müüa. Kui naised jagavad traditsioonilisi mehekeskseid norme, siis nad nõustuvad sellise otsusega ja kuuletuvad, vaatamata sellele, et see neile kahjulik on.

Kokkuvõttes asetab nimetatud tingimuste ja asjaolude kokkulangemine naised sundolukorda, kus nad peavad kiiresti leidma tasuva töö. Rahaliselt hea pakkumise korral ei ole aega kaua mõelda ning kaalutleda, tuleb lihtsalt võimalus realiseerida, enne kui keegi teine võimaluse ära kasutab. Eriti kergeks saagiks inimkaubitsejatele on need naised ja neiud, kes on pärinevad madalama majandusliku heaoluga riikidest.

Rootsi strateegia inimkaubitsemise ja prostitutsiooni vastu võitlemisel

Kui nii mõneski riigis liigutakse arusaama suunas, et parim viis prostitutsiooni käsitlemiseks on prostitutsiooni legaliseerimine, riikliku kontrolli alla võtmine ja selle maksustamine (Läti, Holland) võeti Rootsis 1999 vastu seksuaalteenuste valdkonda korraldav seadus, mida rootslased ise nimetavad feministlikuks.

Rootsi seadus karistab prostituutide kliente, mitte prostituute.

Seadus lähtub põhimõttest, et prostituudid on niikuinii ohvrid, niikuinii sundolukorras (majanduslikud probleemid), mistõttu neid ei tohiks topelt karistada. Seevastu karistatakse mehi, kes ei ole sundolukorras ning kellel on naistest rohkem valikuid.

Seaduse eesmärk võidelda seisukohaga, mille järgi on naisekeha meeste privileeg, mida võib vastavalt tujule osta müüa ja vahetada. Seega astub seadus mehekeskse kultuuri vastu, mis teeb naisest asja, kaubaartikli mehe käes.

Rootslased käsitlevad inimese müümist kui inimõiguste probleemi. Rõhk on sellel, et prostitutsiooni raames haavatakse naiste ja laste inimväärlikust ning õigusi.

Kui prostitutsioonile lähenetakse kui migratsiooniprobleemile käsitletakse prostituute kurjategijatena (illegaalsed piiriületajad, tööloata töötajad), mitte abivajajatena.

Kasutatud kirjandus

Kalikov, J. *Naiste ja tüdrukutega kaubitsemine. Olukord Eestis* ettekanne STOP 2 projekti raames 17. 05 2002 korraldatud seminaril.

Miko, F., T. ; Park, G. 18.03.2002 *Trafficking in Women and Children: The U.S. and International Responce*, CRS Report for Congress

Vöörmann, R. (2000) *Mehed ja naised tööturul: palgasuhted* artikkel kogumikust *Teel tasakaalustatud ühiskonda: Naised ja mehed Eestis*, Maimik, P.; Mänd, K.; Papp, Ü. (toimetajad), Eesti Vabariigi Sotsiaalminiseerium, ÜRO Arenguprogramm, Tallinn

ÜRO rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastase konventsiooni täiendav protokoll inimeste ning eriti naiste ja laste smugeldamise takistamisest, vältimisest ja karistamisest.

http://www.uncjin.org/Documents/Conventions/dcatoc/final_documents_2/convention_%20traff_eng.pdf